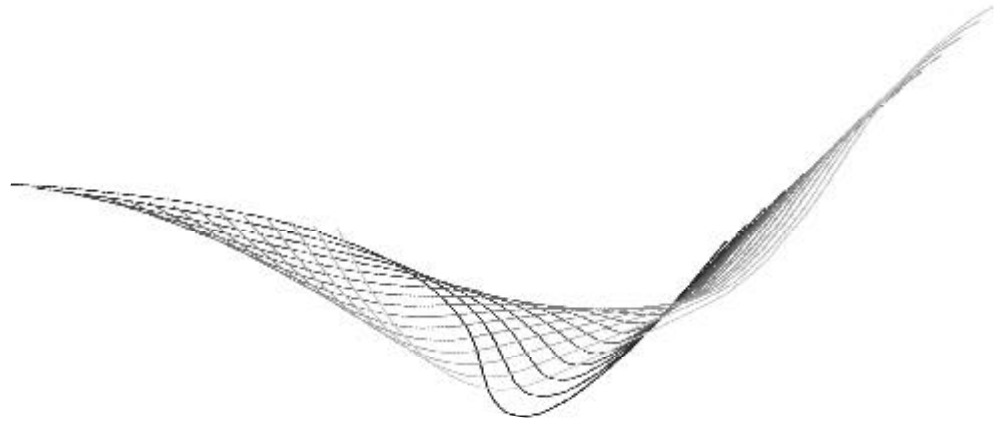

Orquestra
simfònica
del Vallès

Dossier Pedagògic OSV

WEST SIDE STORY
(SABADELL, JUNY 2010)

1. Presentació
2. Els compositors
3. Les obres
4. Els intèrprets
5. Propostes didàctiques
6. Recursos pedagògics

1 Presentació

El concert que presenta aquesta vegada l'Orquestra Simfònica del Vallès és l'últim d'aquesta temporada i està centrat en el tema de l'amor, vist des de punts de vista diferents. D'una banda, la història de Romeu i Julieta, que William Shakespeare va immortalitzar en una obra de teatre que ha rebut moltes i molt diverses versions. En aquest cas, en tindrem dos exemples ben diferents: la visió d'un compositor romàntic del segle XIX, com Txaikovski, i la d'un compositor del segle XX, com Bernstein. El músic rus s'inspira en aquesta història per escriure una peça orquestral, mentre que el polifacètic músic nord-americà adapta el tema al seu temps, el Nova York de mitjan segle XX. Al mig, una història ben diferent, menys tràgica, però on els sentiments i l'enamorament també hi tenen un paper prou important: l'opereta més famosa que va escriure Franz Lehár i un dels millors exemples d'aquest gènere que hem d'ubicar al centre d'Europa.

També serà una bona ocasió per sentir en directe exemples d'aquests tres gèneres diferents entre sí com són la música simfònica, l'opereta i el musical. No és gaire habitual sentir especialment opereta i musicals, interpretats per una orquestra simfònica, i en una sala de concerts.

En definitiva, pensem que és una manera immillorable d'acabar la temporada.

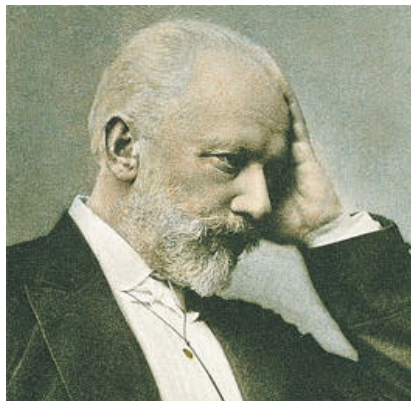
Ens hi acompanyareu?

2 Els compositors

PIOTR ILICH TXAIKOVSKI

Votkensk (Rússia), 1840 – Sant Petersburg, 1893

Txaikovski no només és un dels compositors russos més importants del segle XIX sinó, segurament, el més conegut. Això, gràcies als seus ballets (*Trencanous*, *El llac dels cignes* o *La bella dorment*) però també a les seves simfonies (especialment les tres últimes), el seu primer concert per a piano i orquestra i el de violí, i obres com l'*Obertura 1812*, el *Caprici Italià* o *Romeu i Julieta*. També va escriure òperes com *Evgeni Oneguín* o *La dama de piques*, que aquest any es representa al Gran Teatre del Liceu.

Txaikovski era membre d'una família de classe mitjana i en un principi anava encaminat a convertir-se en funcionari. En contra dels desitjos de la seva família, va decidir dedicar-se a la música. Va graduar-se al Conservatori de Sant Petersburg, amb una formació que l'acostava a l'estil germànic de fer música. Mica en mica, va anar trobant el seu llenguatge propi, incorporant ritmes i melodies russes en moltes de les seves composicions. Tot i l'èxit que van tenir moltes de les seves obres, mai va tenir prou confiança ni seguretat en ell mateix, i va patir diverses crisis personals i moments de depressió durant la seva vida. Factors que van contribuir a aquest estat van ser la por i repressió de la seva homosexualitat o el fracàs del seu matrimoni. Va morir amb només 53 anys, oficialment per còlera, tot i que cada vegada està més acceptada l'hipòtesi del suïcidi.

FRANZ LEHÁR

Komaron (Hongria), 1870 – Bad Ischl (Àustria), 1948

El pare de Lehár havia estat director de banda militar i la seva mare era cantant, pianista i professora de música. Va estudiar violí i composició a Praga. El compositor txec Antonín Dvořák va animar-lo a dedicar-se a escriure música. Lehár, veient que mai seria un virtuós del violí, li va fer cas. També va ser director, primer de la banda del seu pare, i posteriorment de teatres d'òpera.

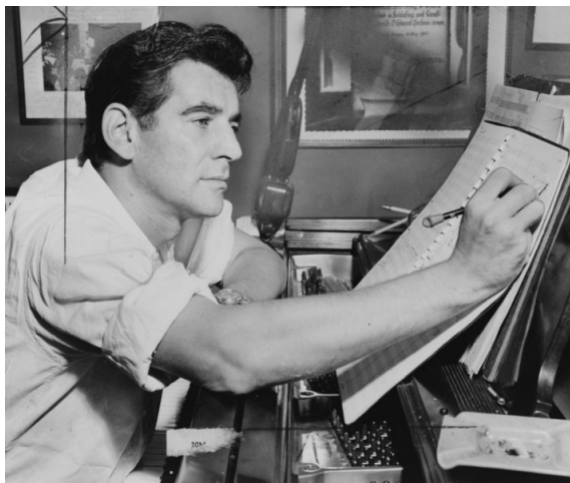
Se'l coneix sobretot per les seves operetes, però també va escriure òperes, música instrumental, composicions per a orquestra, marxes, valsos, polques i, fins i tot, tangos i fox-trott.

La seva opereta més coneguda és *La viuda alegre*, però també en va escriure d'altres com: *El comte de Luxemburg*, *Amor gitano*, *El país dels somriures*, *Paganini*, *Giuditta* o *Eva*.

LEONARD BERNSTEIN

Lawrence (Estats Units), 1918 – Nova York, 1990

Va ser un dels músics més importants del segle XX als Estats Units. Pianista, compositor, pedagog, escriptor, director d'orquestra, etc.

Va néixer a prop de Boston. Els seus pares eren immigrants jueus vinguts de Rússia. Com en el cas de Txaikovski, no volien que el seu fill es dedicés a la música. Però Leonard era un jove amb molt de talent. Ja només amb 21 anys s'estrena com a director d'orquestra a Harvard. A partir d'aleshores treballarà amb directors importants com Reiner o Koussevitzki i amb només 25 anys substituirà Bruno Walter en un concert al capdavant de l'Orquestra Filharmònica de Nova York. Aquesta serà la formació a la qual estarà més lligat durant la resta de la seva vida, però no l'única. En total va dirigir al voltant d'unes 70 orquestres professionals, entre les que hi destaquen especialment la Simfònica de Boston, la Filharmònica de Viena i la Filharmònica d'Israel. La música contemporània, la de la seva època, va estar sempre molt present en els seus programes. Va arribar a programar-ne unes 200 obres. Dels autors del gran repertori, Haydn, Beethoven, Brahms, Schumann i Mahler, eren els seus predilectes. Amb la Filharmònica de Nova York va arribar a fer 400 enregistraments.

La seva condició de jueu es fa molt evident en alguna de les obres que va escriure, com *Els salms de Chichester* o la *Simfonia núm. 1, 'Jeremiah'*. Altres influències que hi trobem en la seva música són el jazz i els ritmes llatins, i també l'estil de compositors com Stravinski, Copland, Hindemith o Xostakóvitx.

Bernstein va ser el primer músic de formació totalment americana que va rebre reconeixement internacional.

Capítol a part mereix la seva tasca com a pedagog, que va desenvolupar a la Universitat i també a través de programes televisius que va marcar fortament una generació d'americans. Especialment destacables són els 'Concerts per a joves', dels quals es van emetre 53 edicions, entre 1958 i 1972. També va publicar llibres de divulgació musical.

Pel que fa a les obres, cal citar a banda de les ja esmentades, els musicals *West Side Story*, *Wonderful Town* i *Candide*; la banda sonora de la pel·lícula *On the waterfront (La llei del silenci)*, *Missa (Mass)*, *Prelude, fugue and riffs*, l'òpera *A Quite Place* o el ballet *Fancy Free*, entre d'altres.

Aquest any es compleixen 20 anys de la seva mort.

3 Les obres

OBERTURA-FANTASIA 'Romeu i Julieta'

En el moment en que Txaikovski escriu 'Romeu i Julieta' ja havia compost algunes obres com la Primera Simfonia, o algunes cançons i peces per a piano. També una òpera, 'El Voyevoda', però res que tingués un gran èxit o que cridés l'atenció de la crítica o del públic.

El compositor Balakirev, figura important per a una generació de compositors russos, a qui ha conegut no fa gaire, li proposa que escrigui una peça orquestral basada en 'Romeu i Julieta' de Shakespeare. En aquell moment Txaikovski ha acabat una relació amb una cantant belga i tracta d'acceptar la seva homosexualitat. Li costa posar-s'hi i Balakirev li suggereix un ordre que il·lustri musicalment alguns passatges de l'obra de l'escriptor anglès: començar amb una música que representi Fra Lorenzo, interrompre amb el soroll de les famílies en conflicte, i retratar seguidament els joves amants. Txaikovski fa cas de Balakirev i li envia alguns esborranys. Finalment l'obra acabada s'estrena el març de 1870, però no acaba de convèncer al públic. Reescriu l'obra, substituint la introducció inicial per un coral i reelaborant altres parts. La nova versió s'estrena el 1872 però Balakirev pensa que el final no és encara prou potent. Anys més tard, el 1880, Txaikovski remodela el final i l'obra queda, ara sí, acabada.

Aquesta 'Obertura-Fantasia', com l'anomena Txaikovski, comença amb un cor de clarinets i fagots que entona un coral, una mena d'oració religiosa. Seguidament entren els instruments de corda i posteriorment l'arpa que li dona un caràcter encara més reflexiu. Aquest ambient pacífic es trenca amb l'aparició de les timbales, que anuncien el conflicte latent entre els Capuleti i els Montecchi. Torna la calma però per poc temps, doncs de seguida el *creixendo* de l'orquestra ens porta a la guerra oberta entre les famílies rivals. De cop, l'acció s'atura i apareix per primer cop el tema d'amor que entonen la flauta i l'oboè. A partir d'aquí, els temes van evolucionant, es desenvolupen i es combinen fins arribar al clímax, després del qual un toc de timbales ens porta a un canvi de caràcter, amb un ritme de difunts i un caràcter reflexiu. El tema d'amor apareix per última vegada, amb una sonoritat ara més fosca, abans que els acords dels metalls anunciïn el final de l'obra.

La durada d'aquesta peça se situa al voltant dels 20 minuts.

LA VIUDA ALEGRE

El llibretista Víctor Leon va adaptar l'obra *El diplomàtic* d'Henri Meilhac per a convertir-la en opereta. Després de dos intents fallits d'aconseguir compositor per al seu text, va contactar amb Franz Lehár, a qui va escollir després que aquest superés la prova d'escriure un fragment musical sobre el seu text.

L'estrena es va fer a Viena el 30 de desembre de 1905. Ja des del començament va tenir un gran èxit i aquell dia es va repetir fins a 3 cops el final del primer acte. Es mantindria un mes en cartell, amb totes les entrades venudes. Aquest és, sens dubte, un dels triomfs més importants de la carrera de Lehár. Abans dels 2 anys, l'abril de 1907, ja havia arribat a les 400 representacions i s'havia pogut veure en ciutats com Hamburg, Berlín, Viena o Leipzig. Més endavant es representarà a París, Brussel·les, Londres, els Estats Units, l'Índia, la Xina, el Japó o Austràlia. En acabar la primera dècada del segle XX, ja s'havien fet 18.000 representacions i havia estat adaptada i traduïda a 10 idiomes.

La protagonista, Hanna Glawari, acaba d'heretar una important fortuna del seu marit, un vell banquer que ha mort recentment. El comte Danilo Danilowitsch rep l'encàrrec de conquerir-la perquè així no es casi amb un estranger i perquè, d'aquesta manera, la seva fortuna no surti del país. En la primera trobada entre Hanna i Danilo, s'adonen que ja van estar enamorats l'un de l'altre en un

altre temps i que Hanna es va casar amb el vell banquer per despit. A partir d'aquí, aniran canviant d'opinió a mida que avanci la funció: primer ella dirà que sí, i ell que no; després a l'inrevés, i finalment se solucionarà tot.

En el concert d'avui podrem sentir dos fragments, dels més coneguts de l'obra. L'ària 'Oh, Vilja' que canta Hanna al segon acte i el duet 'Lippen schweigen', de Hanna i Danilo, gairebé al final de l'obra. La música de *La viuda alegre* expressa seducció i va directe als sentits.

D'aquesta òpera s'han fet també diverses adaptacions al cinema, a càrrec de directors de prestigi com Ernst Lubitsch o Michael Curtiz.

WEST SIDE STORY

Aquesta és una de les obres més conegudes del seu compositor, Leonard Bernstein, i un dels millors musicals que s'han escrit mai.

Es tracta de la història d'amor de Romeu i Julieta, adaptada al segle XX i a les bandes de carrer dels Estats Units, i en concret del barri de Brooklyn de Nova York en el moment en que arriba massivament immigració hispana. La idea va néixer de Jerome Robbins que es va encarregar de les coreografies, tant al teatre com al cinema. Ell mateix va co-dirigir la pel·lícula al costat del cineasta

Robert Wise. Els textos de les cançons són d'un aleshores jove Stephen Sondheim, un músic que posteriorment va escriure musicals tan coneguts com *A Little Night Music* o *Sweeney Todd*.

West Side Story es va estrenar primer com a musical a Broadway, el 1957, i posteriorment, el 1961, es va fer l'adaptació per a la gran pantalla, que va consagrar i popularitzar encara més l'obra. Va guanyar 10 dels 11 Oscars als quals estava nominada, entre els quals el de millor banda sonora d'una pel·lícula musical.

La història se situa al barri de West Side, a Nova York. Els protagonistes són Riff (líder dels Jets) i Bernardo (líder dels Shawks), que són enemics. Durant un ball, Maria coneix Tony, un ex-membre de la banda dels Jets, i els dos s'enamoren immediatament. Després d'un incident, Riff desafia Bernardo. En el duel, Bernardo mata Riff i Tony, amb el ganivet de Riff, apunyala Bernardo. Maria vol odiar-lo per aquesta acció però en el fons s'adona que

no pot perquè l'estima. Mentrestant Tony, confós, pensa que Maria ha mort en mans de Chino i li demana a aquest que el dispari. Apareix en aquell moment Maria, Tony es dirigeix cap a ella, i en aquell moment Chino el dispara. Quan Maria corre cap a ell, cau als seus braços. Al darrera, les dues bandes s'ajunten i observen què ha passat.

En el concert de la Simfònica del Vallès hi sonaran les danses simfòniques que el mateix Bernstein va escriure a partir de les melodies i ritmes més coneguts de l'obra, combinats amb alguns fragments de l'obra original, amb la participació dels cantants solistes.

Les danses simfòniques són les següents: 'Prologue', 'Somewhere', 'Scherzo', 'Mambo', 'Cha-Cha', 'Meeting Scene', 'Rumba' i 'Finale'. I els fragments cantats que hi sonaran seran 'Maria' (Tony), l'escena del balcó (Tony i Maria) i 'One hand, One heart' (Tony i Maria).

La partitura de *West Side Story* combina ritmes i danses de carrer, amb moments de molta tendresa i melodies molt inspirades. És un musical que ha traspassat la frontera d'aquest gènere, convertint-se en una obra mestra. Per això, el mateix compositor va dirigir un enregistrament amb cantants d'òpera (com Josep Carreras o Kiri Te Kanawa) l'any 1984, que va esdevenir, com no podia ser d'un altra manera, novament un èxit de vendes. Tot i que ja han passat 50 anys des de l'estrena, continua interessant públics de tota mena i encara es pot sentir en directe, no només en teatres de musicals, sinó també en auditoris i sales de concert d'arreu del món.

4 Els intèrprets

L'ORQUESTRA SIMFÒNICA DEL VALLÈS

L'OSV va néixer l'any 1987 per iniciativa de l'Associació d'Amics de l'Òpera de Sabadell. És l'única orquestra simfònica de l'Estat on els músics i treballadors que la formen són alhora els propietaris. L'OSV és, doncs, una orquestra diferent, que viu del seu públic i dels seus concerts. Cada any participa en un centenar d'actuacions, en format simfònic (amb temporades estables a Sabadell i al Palau de la Música Catalana) o bé col·laborant en les òperes i sarsueles que organitzen els Amics de l'Òpera de Sabadell. La temporada que ve, que ja s'ha presentat, estarà dedicada a la llibertat i tindrà un compositor català viu, Jordi Cervelló, com a artista resident.

RUBEN GIMENO, el director

Des d'aquesta temporada, la 2009-2010, el director titular de l'orquestra és Rubén Gimeno, un valencià que ha dirigit fins ara orquestres espanyoles i de països com el Japó, Colòmbia o Suïssa. Va estudiar direcció d'orquestra als Estats Units i a Suècia i va dirigir durant gairebé 10 anys la Jove Orquestra Simfònica de Galícia. A banda de director, també és violinista. Dirigeix tant música simfònica com lírica, especialment sarsuela.

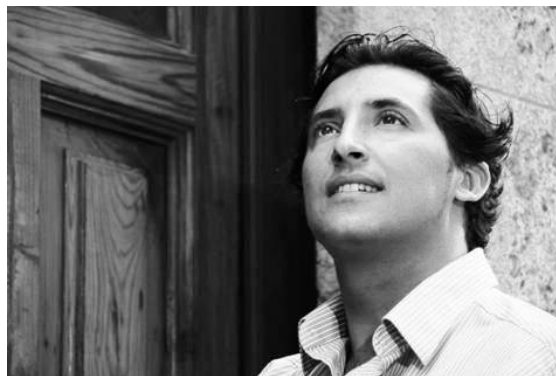
ROCÍO IGNACIO GIRÓN, soprano

És nascuda a Sevilla i va estudiar al Conservatori Francisco Guerrero. Primer va tenir el títol de professora superior de piano i posteriorment el de cant. Des d'aleshores ha tocat en auditoris i sales de concert d'Amèrica i també d'Europa, en solitari o al costat de formacions de prestigi, com la Jove Orquestra Simfònica Simón Bolívar de Veneçuela o la Simfònica de Berlín, entre d'altres. Ha guanyat diversos premis dins i fora d'Espanya. El seu repertori es reparteix entre l'oratori, l'òpera i la sarsuela. Ha cantat títols com *Rigoletto*, *L'elisir d'amore*, *Marina*, *Lucia di Lammermoor* o *Werther*, entre d'altres. També ha ofert gales operístiques en diverses ciutats espanyoles, a Txèquia i al Regne Unit.

JORGE DE LEÓN, tenor

Aquest cantant canari va néixer a Santa Cruz de Tenerife i va estudiar música en aquesta mateixa ciutat. Va començar cantant diferents papers del món de l'òpera i sobretot molta sarsuela. La seva carrera va fer un gir important, però, després de guanyar premis en concursos de cant com el Gayarre o el Jaume Aragall. Ha representat òpera i sarsuela en diverses ciutats espanyoles com Xereç, Menorca, València, Pamplona, Madrid o Oviedo. Ha fet també alguna actuació fora de la Península, com a Niça o Londres. El 2009 va cantar *West Side Story* a Las Palmas i a Tenerife.

JORDI GODALL CASTELL, actor

És actor de cinema i de teatre i també ensenya interpretació i direcció teatral. Es va formar a l'Institut del Teatre de Barcelona i també va ampliar estudis amb professors estrangers. Ha actuat en obres de teatre com *Cyrano de Bergerac*, *Lorenzaccio* o *Un dia qualsevol*, que ha representat també a l'estranger (París, Roma o Tunísia). També ha dirigit i co-dirigit altres obres teatrals i textos operístics com *L'italiana in Algeri*, de Rossini. Potser el coneixereu per les seves intervencions televisives en sèries com *Ventdelplà* o *Infidels*. També ha participat en un parell de pel·lícules com *Quin curs aquell tercer* o *El largo invierno del 36*. Aquesta temporada és artista resident de l'Orquestra Simfònica del Vallès i ell és l'encarregat d'interpretar els diferents textos que sonaran en el concert d'avui.

5 Propostes didàctiques

Aquí teniu una sèrie de temes per treballar amb els alumnes:

- Identificació de l'orquestra i les seves diverses seccions.
- Treballar la història de 'Romeu i Julieta' i llegir-ne fragments.
- Buscar altres obres musicals inspirades en la història de Romeu i Julieta.
- Altres adaptacions de 'Romeu i Julieta': cinema, literatura, còmics, etc.
- Treballar les diferències i semblances entre musical, opereta i òpera.
- Treballar les lletres en anglès de 'West Side Story'.
- Fer un llistat de compositors de musicals.
- Analitzar la cartellera d'aquí i de fora i veure quin lloc ocupen els musicals.
- Rituals d'un concert: afinació, salutacions, director -solista, públic.
- Comparar versions de West Side Story per cantants lírics i cantants de musicals.
- Aprofundir en la figura polifacètica i carismàtica de Leonard Bernstein.

6 Recursos pedagògics

Partitura de 'Romeu i Julieta', de Txaikovski:

http://imslp.info/files/imglnks/usimg/1/14/IMSLP18640-Tchaik_Romeo1.pdf

Web oficial de Leonard Bernstein:

<http://www.leonardbernstein.com>

Web oficial de 'West Side Story':

<http://www.westsidestory.com/>

Tràiler de la pel·lícula:

<http://www.youtube.com/watch?v=4GP9gwMqFhE&feature=related>

Textos de 'West Side Story' en anglès:

http://www.westsidestory.com/lyrics_jet.php

Accés lliure a Spotify per sentir les obres del concert i altres:

<https://www.spotify.com/es/get-spotify/go/open>

Banda sonora de 'West Side Story' a Spotify:

<http://open.spotify.com/album/1HGLU8qqBrAgujw2bZtmhc>

'La viuda alegre' a Spotify:

<http://open.spotify.com/album/3kxyL2TTETS7NVOpvhHVyD>

'Romeu i Julieta' de Txaikovski, dirigida per Bernstein, a Spotify:

<http://open.spotify.com/album/7fHIX4HkgMbU8IRXbNB9zZ>

Redacció: Pere Andreu Jariod

Orquestra
simfònica
del Vallès

www.osvalles.com

Narcís Giralt, 40 · 08202 Sabadell
Tel. 93 727 03 00 · Fax 93 727 22 28 · osv@osvalles.com